

домашнього насильства вимагає негайної уваги та рішучих заходів. Це не лише порушення особистих прав та гідності постраждалих, а й загроза стабільності та безпеки суспільства в цілому. Розв'язання цієї проблеми вимагає взаємодії громади, правоохоронних органів, соціальних служб. Тільки шляхом спільних зусиль можна створити середовище, де кожна особа може відчувати себе захищеною і підтриманою, а домівка стане справжнім місцем безпеки та гармонії.

Список використаних джерел та літератури

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Закон України 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL: <https://cutt.ly/9wKOPt9k> (дата звернення 18.01.2024).

2. Букіна. Боротьба з булінгом: досвід Норвегії. *Громадська організація Освітній Маркер*. 2019. URL: <http://osvmarker.com.ua/novini-osviti/2353/> (дата звернення 18.01.2024).

3. Модель «Барнхаус»: Загальна характеристика і впровадження в Україні. *UNICEF*. URL: <https://cutt.ly/TwKOU85V> (дата звернення 18.01.2024).

4. Алгоритм дій педагогів щодо виявлення та запобігання домашньому насильству. 2023. URL: <https://cutt.ly/KwKOUmGD> (дата звернення 18.01.2024).

Наук. керів.: Федоров І. О.

Кмець Дмитро

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ АРХЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ (ОСНОВНІ МІЖНАРОДНІ НОРМАТИВНІ АКТИ ПРО ОХОРОНУ ПАМ'ЯТОК У ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ)

У статті проаналізовано основні міжнародно-правові акти з охорони археологічної спадщини західноєвропейських країн, норми яких заклали керівні підвалини в формуванні національного законодавства цих країн.

Ключові слова: археологічна спадщина, охорона археологічної спадщини, міжнародні акти з охорони археологічної спадщини, досвід країн Євросоюзу

Законодавча та управлінська практика збереження та використання нерухомих об'єктів культурної (археологічної) та природної спадщини за кордоном, в світі інтеграції України до Європейської спільноти останнім часом, стала об'єктом пильної уваги законодавців, науковців, громадян.

Італія, Франція, США, Німеччина, Норвегія – країни, які мають національні законодавства у сфері збереження культурної та природної спадщини. Вони дуже різні за характером об'єктів спадщини, особливостями їх адміністративно-політичного устрою, за традиціями, що склалися у зв'язку з ставленням до історичної спадщини.

Саме тому досвід їхньої законодавчої практики представляє величезний інтерес для України, для фахівців, які працюють в даний час над законодавчими актами, як у масштабі всієї України, так і її окремих регіонів (локальні нормативно-правові акти). Всі вони, однак, мають спільну базу – Конвенції ЮНЕСКО. Починаючи з 1954 року саме ця організація започаткувала формування бази Світової спадщини та формування законодавства про охорону об'єктів цієї спадщини.

На сьогодні діє усталена система міжнародно-правових норм у галузі охорони пам'яток історії та культури. Розглянемо основні з них:

Гаазька конвенція 1954 року «Про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту» стала першою міжнародною угодою, в якій об'єднані норми щодо охорони культурних цінностей у разі збройних зіткнень. У ній наголошується, що шкода, яку завдають культурні цінності кожного народу, є шкодою для всього людства [2].

1970 року було прийнято Паризьку конвенцію «Про заходи, спрямовані на заборону та попередження незаконного ввезення, вивезення та передачі права власності на культурні цінності» (ратифікована ВР УРСР 10.02.1988) [8]. Вона покликана запобігати розкраданню та незаконній торгівлі культурними цінностями. У ній йдеться про необхідність міжнародного

співробітництва як засобу забезпечення охорони національних культурних цінностей цих держав.

1972 року на Генеральній конференції ЮНЕСКО було прийнято Конвенцію «Про захист всесвітньої культурної та природної спадщини», яка набула чинності у грудні 1975 року. Україна приєдналася до неї 04.10.1988 року, одною із перших серед країн тодішнього СРСР [5]. У Конвенції дається визначення поняття охорони всесвітньої культурної та природної спадщини. Конвенцією встановлено, що держави-учасниці Конвенції, по можливості, прагнуть проводити спільну політику, спрямовану на надання культурній та природній спадщині певних функцій у суспільному житті та включення охорони цієї спадщини до програм загального планування.

Стаття 1 Конвенції проголошує та встановлює:

У цій Конвенції під "культурною спадщиною" розуміються:

- *пам'ятники: твори архітектури, монументальної скульптури та живопису, елементи чи структури археологічного характеру, написи, печери та групи елементів, що мають визначну універсальну цінність з погляду історії, мистецтва чи науки; ансамблі: групи ізольованих чи об'єднаних будов, архітектура, єдність чи зв'язок із пейзажем яких становлять видатну універсальну цінність з погляду історії, мистецтва чи науки;*

- *пам'ятки: твори людини або спільні твори людини та природи, а також зони, включаючи археологічні пам'ятки, що мають видатну універсальну цінність з погляду історії, естетики, етнології чи антропології.*

Також держави зобов'язані:

§ проводити загальну політику, спрямовану на надання культурній та природній спадщині певних функцій у суспільному житті та на включення охорони цієї спадщини до програм загального планування;

§ засновувати, якщо вони ще не створені, на всій території одну або кілька служб з охорони, збереження та популяризації культурної та природної спадщини, що мають у своєму розпорядженні відповідний персонал і засоби, що дозволяють виконувати покладені на них завдання;

§ розвивати наукові та технічні розробки та дослідження та вдосконалювати методи роботи, що дозволяють державі усунути небезпеки, що загрожують її культурній та природній спадщині;

§ вживати відповідних юридичних, наукових, технічних, адміністративних та фінансових заходів для виявлення, охорони, збереження, популяризації та відновлення цієї спадщини;

§ сприяти створенню або розвитку національних або регіональних центрів підготовки в галузі охорони, збереження та популяризації культурної та природної спадщини, а також заохочувати наукові дослідження в цій галузі [5].

Генеральна конференція Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) на своїй XX сесії, що проходила з 24 жовтня по 28 листопада 1978 року в Парижі, ухвалила «Рекомендацію про охорону рухомих культурних цінностей» [9].

У ній констатується зростання ризиків, пов'язаних із перевезеннями, збільшення в деяких країнах кількості випадків нелегальних розкопок, крадіжок, незаконної торгівлі та актів вандалізму щодо культурних цінностей.

24 червня 1995 року в розвиток Конвенції 1970 року було прийнято Римську конвенцію «UNIDROIT» від 24.06.1995 року «Про викрадені або незаконно вивезені культурні цінності» [6]. Її завданням стало забезпечення подальшого скорочення незаконної торгівлі культурними цінностями шляхом створення сучаснішого механізму їхнього повернення.

Прийняття Конвенції про охорону підводної культурної спадщини (Париж, 2001 рік) показало, що у справі збереження підводної культурної спадщини головним є питання про право власності на затонуле судно і майно, що на ньому знаходиться. У документі відображено, що будь-яка суперечка між двома чи більше державами-учасницями підлягає врегулюванню шляхом переговорів у дусі доброї волі чи іншими мирними засобами на власний вибір держав-учасниць [4].

Документом, в якому розкривається принцип захисту культурних цінностей, збереження та заохочення різноманіття культури, є проект Декларації щодо навмисного руйнування культурної спадщини (2003 рік). У ньому обґрунтовується, що навмисне руйнування культурної спадщини у разі збройного конфлікту може ставитись до одного з військових злочинів [1].

Міжнародна Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини, прийнята 17 жовтня 2003 року в Парижі, визнає, що процеси глобалізації та соціальних перетворень є джерелами серйозної загрози деградації, зникнення та руйнування нематеріальної культурної спадщини [7].

Велику увагу охороні пам'яток історії та культури приділяє Європейський Союз. Зокрема, діє Європейська Конвенція про охорону археологічної спадщини від 6 травня 1969 року (Лондонська Конвенція, переглянута 16.01.1992 року) [3]. Ряд актів прийнято в рамках Європейського Союзу, наприклад, Рекомендації Комісії Європейських Співтовариств від 20.12.1974 року, щодо захисту архітектурної та природної спадщини [10].

2002 року засновано Фонд солідарності Європейського Союзу. У разі стихійного лиха та катастроф Фонд покликаний надавати зацікавленим державам допомогу на відновлення різних об'єктів, у тому числі об'єктів культурної спадщини.

Безумовно, кожна країна та навіть кожен регіон, мають свою проблематику в організації охорони культурної спадщини. Найчастіше це проблеми міжвідомчого апарату, роздутий бюрократичний апарат. Але є чітка відмінність між охоронним законодавством країн західної Європи, яка займає лідируючу позицію у цій справі, і країнами третього світу, СНД та зокрема Україною яку, на жаль, можна поставити в один ряд із переліченими вище.

У країнах із розвинутою приватною власністю чимала кількість об'єктів природної та культурної спадщини перебуває у приватному

володінні. Законодавство цих країн містить низку прийомів, спрямованих на збереження об'єктів спадщини та її раціональне використання.

Поняття «Культурна спадщина» міцно закріпилося у міжнародному праві, від його розуміння залежать основні вектори та положення у культурній політиці будь-якої країни. Зарубіжне законодавство усвідомило це та розробляє свої концепції у цьому напрямі. Україна значно відстає від країн Заходу. Необхідно розробляти нові правові норми щодо культурної спадщини, і найшвидше цю проблему можна вирішити, звернувшись до досвіду зарубіжних фахівців та накопиченого ними досвіду.

Список використаних джерел та літератури

1. Бадяк В. Нормативно-правова охорона культурної спадщини. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2016. Вип. 28. С. 331-348. URL: https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/28/32.pdf (дата звернення 09.12.2023).
2. Гаазька конвенція про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту від 14 травня 1954 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-20#n2> (дата звернення 09.12.2023).
3. Європейська конвенція (Лондонська від 06.05.1969 року) про охорону археологічної спадщини (переглянута) (ETS N 143) Валлетта, 16 січня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_150#Text (дата звернення 09.12.2023).
4. Конвенція про охорону підводної культурної спадщини (Париж, 02.11.2001 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c52#Text (дата звернення 09.12.2023).
5. «[Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини](#)» (ЮНЕСКО; Конвенція, Міжнародний документ від 16.11.1972 Ратифікація від 04.10.1988, підстава - [6673-XI](#) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089#Text (дата звернення 09.12.2023).
6. Конвенція ЮНІДРУА про викрадені або незаконно вивезені культурні цінності від 24.06.1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_590#Text (дата звернення 09.12.2023).
7. Міжнародна Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини (прийнята 17 жовтня 2003 року в Парижі). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text (дата звернення 09.12.2023).
8. Про ратифікацію Конвенції про заходи, спрямовані на заборону і запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на

культурні цінності. Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 10.02.1988 № 5396-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5396-11#Text> (дата звернення 09.12.2023).

9. Рекомендації про охорону рухомих культурних цінностей, генеральної конференції Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), 24.10-28.11.1978 року. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu78019?an=2&ed=1978_10_24 (дата звернення 09.12.2023).

10. Рекомендації Комісії 75/65/ЄЕС «Для держав-членів про захист архітектурної і природної спадщини» від 20 грудня 1974 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_997#Text (дата звернення 09.12.2023).

Наук. керівн.: Артюх В. О., канд. філос. наук, доцент

Федоров Влад

ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

У статті акцентовано увагу на профілактиці злочинності серед неповнолітніх. Розгляд статистики, яка свідчить, що кількість злочинів та протиправних дій вчинені неповнолітніми, постійно зростає. Профілактика злочинів неповнолітніх має бути спрямована в першу чергу на недопущення правопорушень, усунення причин злочинності.

Ключові слова: *злочинність неповнолітніх, профілактика злочинності.*

Сучасний стан проблеми злочинності серед неповнолітніх під час військової агресії РФ, активізація діяльності організованих злочинних груп й втягнення до їх діяльності неповнолітніх. — є досить актуальною темою сьогодення та найбільш небезпечною проблемою для суспільства. Про це «свідчать показники кількості організованих груп та злочинних організацій за участю неповнолітніх: 2016 р. – 5; 2017 р. – 8; 2018 р. – 7; 2019 р. – 6; 2020 р. – 3; 2021 р. – 14, за 6 місяців 2022 р. – 8, які описує у своїх дослідженнях Ковальчук А.Ю., начальник відділу дослідження проблем